

op weg naar een natuurinclusieve landbouw

Natuurderij Keizersrande

Annette Harberink

Diepenveen (Overijssel)

"Iedere boer heeft de taak om het unieke Nederlandse agrarische cultuurlandschap te behouden."

- IJsseldijk 35, 7431 RE Diepenveen
- Biologisch dynamisch melkveebedrijf
- geen gebruik kunstmest, antibiotica en bestrijdingsmiddelen
- Agrarisch natuurbeheer

Het bedrijf

Annette heeft sinds 2010 een natuurinclusief landbouwbedrijf waar ze M.R.IJ. koeien houdt voor de productie van melk, kaas en vlees. De bedrijfsvoering van het landgoed is gebaseerd op het principe dat het geheel ten dienste staat van de natuur- en landschapswaarden binnen het hele gebied, waarbij gestreefd wordt naar een gesloten kringloop. De granen uit de akkerbouw en de grassen van de weilanden worden deels gebruikt als voedsel voor de veestapel, die op zijn beurt weer zorgt voor bemesting van het gebied. Er worden zo'n 75 koeien gemolken, die met ossen en jongvee het grootste gedeelte van het jaar in de uiterwaarden grazen. Daarnaast zijn er 3 vleesvarkens van een oud Engels ras: Oxford Sandy and Black.

Annette beheert circa 135 hectare pachtgrond waarvan alles 'natuur'grond (Natura2000) is en het in agrarisch gebruik is in de vorm van akkers en weiland. De akkers worden gebruikt om graan te telen, als voedsel voor de dieren en stro. Het grootste deel van de melk gaat naar ZuiverZuivel, waar er diverse producten van worden gemaakt die te koop zijn bij natuurvoedingswinkels. Het huidige bedrijf bestaat uit een kudde van bijna 100 dieren, een selfservice winkel, afzet bij een kaashandel en verhuur van vergaderruimtes. Educatie, scholing en landschapsonderhoud staan hoog in het vaandel op het bedrijf.

De uitvoering

"Onze bedrijfsvoering staat geheel in dienst van de ontwikkeling van natuur. Zo worden bijvoorbeeld niet alle gronden in gelijke mate begraasd, bemest en gemaaid waardoor er op het land de ruimte en mogelijkheid is voor een grote diversiteit aan planten, insecten en vogels die uniek zijn voor dit gebied. Ook worden de karakteristieke elementen in het landschap in stand gehouden en beheerd, zoals poelen, meidoornhagen, rivierarmen, heggen en hagen. We hebben een veestapel die in overeenstemming is met de voederoppervlakte. Dit maakt het gebruik van krachtvoer en antibiotica nagenoeg overbodig. De dieren krijgen 100% biologische voeding en worden niet onthoort. Met het management volg ik de natuurlijke processen: zo laten we de koeien afkalveren in het voorjaar als ze de beschikking hebben over hoogwaardig voedsel. Er is

veel behoefte aan foerageermogelijkheden voor vogels; daarom laat ik stukjes graan staan voor in de winter. We hebben een gesloten bedrijf, er vindt geen aanvoer van mest plaats. Wel voeren we maaisel van het waterschap en bladafval van de gemeente aan om daar goede mest en compost van te maken. Per saldo leidt dit tot een mesttekort, wat je dwingt om kritisch te kijken naar je bemestingsplan. Omdat we natuurbeheerder zijn en we verschillende botanische beheerpakketten hebben vraagt elk perceel om een andere aanpak. Ik bemest alleen op de vruchtbare percelen (klei) en op de schrale grond voer ik alleen onderhoudsbemesting uit met compost om het organisch stofgehalte op peil te houden.

De varkens staan het hele jaar buiten en hebben de mogelijkheid om te wroeten. Onze koeien staan zoveel en zo lang mogelijk buiten in het gras. Als het echt te koud wordt en er niet meer voldoende gras is, houden we de dieren binnen in een ruime potstal. De potstal wordt meerdere malen per dag voorzien van een nieuwe laag stro. Hierdoor worden meststoffen gebonden en kunnen de koeien comfortabel liggen in de stal. Voor het vlees laten wij de koeien zelf slachten. Het vlees wordt verpakt, ingevroren en in onze self service winkel verkocht. Naast het rundvlees hebben we ook varkensvlees.

De speerpunten op ons bedrijf zijn naast een boterham verdienen de ontwikkeling van de voor dit gebied unieke flora en fauna; rijke akkerlanden, botanisch hooiland en weidevogels."

Het resultaat

Van oorsprong heb ik geen agrarische achtergrond. Aangezien ik boer wilde worden heb ik de landbouwschool gedaan en ben daarna gaan werken en heb toen heel veel gespaard. Daarna ben ik op zoek gegaan naar een pachtbedrijf waar ik mijn grote wens, een combinatie tussen een landbouwbedrijf met ruimte voor realisatie van maatschappelijke doelen, kon verwezenlijken. Dat is uiteindelijk gelukt op landgoed Keizersrande.

Sinds het begin is er veel veranderd op het bedrijf. De natuurwaarden en biodiversiteit zijn enorm gestegen: zo is er een verdubbeling van het aantal broedvogels en zijn er al diverse zeldzame, rode lijstsoorten aangetroffen. Er is geen uniforme grasmat meer aanwezig: doordat grote delen tussen de 20 en 40 dagen per jaar onder water staan ontstaan kale plekken waarin kruiden opkomen. Zo worden de weilanden steeds soortenrijker. Naarmate de grasmat soortenrijker wordt, wordt het weiden steeds complexer. Dat vind ik een uitdaging want ik zie mijn taak als boer als onderzoeker. Ook economisch gezien loopt het bedrijf goed. De meerwaarde van natuurinclusief boeren uit zich voor mij in de kwaliteit van het unieke streekproduct dat we leveren: smaakvolle melk, kaas en vlees. Consumenten willen graag zien waar hun product vandaan komt; ze willen zien dat de dieren een goed bestaan hebben (gehad).

De investering

Het was geen gemakkelijk traject om als starter een bedrijf te vinden dat aan mijn wensen voldeed. Gelukkig had ik gespaard en kon ik via Stichting IJssellandschap als pachter op dit bedrijf beginnen. Het beeld bestaat bij heel veel mensen dat dit bedrijf een gesubsidieerde ambtenarenboerderij is. Niets is minder waar: ik moet gewoon pacht betalen die in verhouding staat tot het gebruik en ik moet de bank betalen. Er moet gewoon geld verdiend worden, maar dan wel in combinatie met natuur.

Voor mij is het belangrijk om alle ontwikkelingen in het veld op de voet te volgen. Je moet het leuk vinden om de uitdaging aan te gaan, alert zijn en goed kunnen waarnemen. Bij deze manier van boeren kun je je geen automatisme veroorloven en moet je constant bijsturen.

De huidige toestand op het bedrijf is slechts een begin. Ik streef naar nog veel meer natuur en grotere biodiversiteit. Waarschijnlijk zijn de gronden dan verder verschaald. Daar horen dan ook minder koeien en dus minder melk bij. Deze melk zal nog smaakvoller worden. Om voldoende te kunnen verdienen, zal een ander verdienmodel nodig zijn, zoals zelf vermarkten. Dit is nog een ontwikkeltraject. De waarde zit niet in de dieren, maar in het concept, de bedrijfsfilosofie. Dat spreekt mensen aan.

De omgeving en de toekomst

"Mijn advies is om je te realiseren dat dingen anders kunnen zijn dan wel eens voorgesteld wordt. Vaak wordt er een beetje lacherig over natuurbeheer gedaan, dat het een soort linkse hobby is. Ik

vind het heel fijn om in een sector te werken waarin iedereen blij met je is. Dat is ook wel eens een verademing. Er is vraag naar mijn producten, zoals melk en vlees én ik krijg er een goede prijs voor. Dit geldt ook voor de kalveren. Het is hard werken, maar je krijgt veel waardering en erkenning. Realiseer je ook dat boeren voor een belangrijk deel het Nederlandse landschap hebben gevormd. Veel daarvan is al verloren gegaan en komt nooit meer terug. Probeer die waarden te integreren in je bedrijfsvoering, het levert zoveel meer op...."

Vragen

Als jij één handeling op je bedrijf zou veranderen om natuurvriendelijker te werken, wat zou je dan aanpakken?

Deze ondernemer vindt waardering belangrijk. Hoe kan een ondernemer worden gewaardeerd? Hoe wil jij gewaardeerd worden?